

دانشگاه گمرک‌های ایران

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل

جلد بیست و سوم، ویژه‌نامه ۱، ۱۳۹۵

<http://jwfst.gau.ac.ir>

بررسی نهادینه‌سازی اصول و مبانی برنامه ملی جنگل در ایران

* سعید قاسمی قوچقار^۱، نبی‌الله یارعلی^۲، علی جعفری^۳ و فرزاد پوراصغر سنگاچین^۴

^۱ دانشجوی دکتری جنگلداری، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران،

^۲ دانشیار، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران،

^۳ استادیار، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران،

^۴ دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی محیط زیست، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۷/۱۴؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۲۳

چکیده

سابقه و هدف: برنامه ملی جنگل به‌عنوان یک ابزار مفهومی و سیاسی بعد از تصویب در نشست نوزدهم مجمع عمومی سازمان ملل در ژوئن ۱۹۹۷ جهت تحقق اهداف مدیریت پایدار جنگل پیشنهاد شد. به‌منظور تهیه یک برنامه منطبق و هدفمند، مفاهیم، الزامات و اولویت‌های مخصوص کشور مربوطه لحاظ می‌شود. این برنامه شامل سیاست‌ها و راهبردهای مدیریت جنگل‌ها برای تمام سطوح ملی تا محلی است. پیشنهاد اجرای این سیاست‌ها و راهبردها، اصول و مبانی برنامه ملی جنگل هستند که با نهادینه‌سازی آن‌ها در قوانین این هدف تحقق می‌یابد. بر این اساس در این تحقیق نهادینه شدن اصول و مبانی برنامه ملی جنگل در سیاست‌ها و قوانین کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها: به‌این منظور سیاست‌های کلان، برنامه‌های توسعه ملی و قوانین مرتبط با مدیریت جنگل‌ها بر مبنای دیدگاه روش مدیریت فرآیندی و با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا و به روش کیفی مورد بررسی قرار گرفت. بر این اساس عناصر قانونی تعیین‌کننده ساختار و فرآیند مرتبط با اصول و مبانی برنامه ملی جنگل شامل مشارکت، حقوق مالکیت و ارتفاق، آموزش و اطلاع‌رسانی، تمرکززدایی،

*مسئول مکاتبه: saeedghasemigh@yahoo.com

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

تأمین مالی، آمایش سرزمین، ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی و ارزش‌گذاری منابع جنگلی استخراج و بررسی شد.

یافته‌ها: براساس نتایج تحقیق، ساختارها و فرآیندهای لازم مرتبط با هر یک از اصول و مبانی برنامه ملی جنگل در قوانین مدیریت منابع جنگلی کشور تعریف و نهادینه شده است. اصل مشارکت به عنوان مهمترین اصل و هدف برنامه ملی جنگل در قوانین کشور تعریف شده است و بر همین اساس سایر اصول و مبانی در قوانین تعریف شده‌اند. اتکاء به آراء عمومی در اداره امور کشور و ایجاد مشارکت در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، اجرا و نظارت از طریق ایجاد ساختارهایی به صورت تعاونی‌های تولیدی و اقتصادی، تشکل‌های تخصصی، شوراهای روستایی و بسیج محلی در قوانین نهادینه شده‌اند. بر همین اساس ساختارها و فرآیندهای ظرفیت‌ساز برای توسعه مشارکت شامل آموزش و اطلاع‌رسانی، تمرکززدایی و تأمین مالی در قوانین تعریف شده‌اند. همچنین ساختارها و فرآیندهای لازم برای حفاظت جنگل‌ها از نتایج اقدامات توسعه‌ای و عمرانی در قالب مبانی آمایش سرزمین، ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی و ارزش‌گذاری منابع جنگلی در قوانین تعریف شده‌اند.

نتیجه‌گیری: با توجه به ساختارها و فرآیندهای قانونی موجود برای اصول و مبانی برنامه ملی جنگل، پشتیبان قانونی برای راهبردهای مبتنی بر اصول و مبانی برنامه ملی جنگل در سیاست‌ها و قوانین کشور وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: برنامه ملی جنگل، اصول و مبانی، سیاست‌ها و قوانین، نهادینه‌سازی

مقدمه

برنامه ملی جنگل به‌عنوان یک برنامه برای مدیریت، حفاظت و توسعه پایدار جنگل‌ها جهت اجرای اهداف تعیین شده دستور کار ۲۱ و سند اصول جنگل توسط هیأت بین‌دولتی جنگل^۱ تعریف و در گزارش نهایی هیأت به کمیسیون توسعه پایدار سازمان ملل^۲ در سال ۱۹۹۷ به‌طور رسمی مطرح شد (۲). متعاقب آن و بعد از بررسی‌ها و مذاکره‌های مختلف بین‌المللی در نهایت در سال ۲۰۰۷ موضوع

1- United Nations Intergovernmental Panel on Forest (IPF)

2- United Nations Commission on Sustainable Development (UNCSD)

برنامه ملی جنگل در مجمع جنگل ملل متحد^۱ به عنوان یک ابزار غیر الزام آور برای مدیریت پایدار انواع جنگل‌ها مطرح شد و مورد توافق قرار گرفت (۴). شروع تهیه برنامه ملی جنگل به عنوان یک چارچوب سیاسی مبتنی بر پیشنهادهای ارائه شده نهادهای سازمان ملل به وسیله کشورها بعد از نشست نوزدهم مجمع عمومی سازمان ملل^۲ در ژوئن ۱۹۹۷ است که در آن موضوع برنامه ملی جنگل مورد تأیید قرار گرفت.

برنامه ملی جنگل با توجه به این که برای مدیریت پایدار تمام جنگل‌ها در همه کشورها تعریف شده است در نتیجه به عنوان یک سند مشخص از یک طرح عمده نیست بلکه فراتر از یک سند طراحی صرف تعریف شده است. این برنامه با توجه به اهداف آن به صورت یک فرآیند تکراری، بلند مدت و بی‌انتهای^۳ است که متشکل از انواع مؤلفه‌ها شامل سیاست‌ها و چارچوب‌های قانونی مربوط به جنگل‌های یک کشور است که باید به صورت انطباقی طراحی شود در نتیجه دستورالعمل مشخص و ثابتی برای چگونگی توسعه آن ارائه نشده است. بر این اساس آنچه که هر کشور در زمان تهیه این برنامه انجام می‌دهد بومی‌سازی برنامه ملی جنگل است که در آن مفاهیم، نیازها و اولویت‌های مخصوص کشور مربوطه لحاظ می‌شود تا به یک برنامه منطبق و هدفمند دست یابد. به این منظور و با توجه به ویژگی‌های فعالیت‌های بخش جنگل، عناصر یا محورهای هدایت کننده‌ایی با عنوان اصول^۴ برنامه ملی جنگل برای این برنامه تعریف شده است که برای تمام کشورها ثابت فرض شده است. هدف این اصول، راهنمایی چگونگی آماده‌سازی و اجرای برنامه ملی جنگل است. به کارگیری این اصول موجب افزایش کارایی و کارآمدی طراحی ملی و اجرای اقدامات جنگلداری و مشارکت در دستیابی به توسعه جنگلداری پایدار است. این اصول متضمن ملاحظات پایه‌ای کنفرانس ریو و به طور ویژه اصول جنگل و همین‌طور بیشتر سایر فرآیندهای مرتبط با محیط‌زیست (همچون معاهدات سازمان ملل درباره تنوع زیستی، تغییر اقلیم و بیابان‌زدایی) است. این اصول متعلق به محتوا و روش تدوین و اجرای برنامه ملی جنگل است که در راستای فرموله کردن، اجرا و ارزیابی مشارکتی فرآیندهای برنامه است و همچنین تعیین می‌کنند که کدام موضوع‌ها و جنبه‌ها باید در نظر گرفته شوند تا در عمل یک برنامه ملی جنگل مناسب تهیه و اجرا شود (۳). با این حال و علی‌رغم اهمیت این

-
- 1- United Nations Forum on Forest (UNFF)
 - 2- United Nations General Assembly (UN-GASS)
 - 3- Open-ended
 - 4- Principles

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

اصول در تهیه و راهبری برنامه ملی جنگل، جایگاه مناسبی برای آن‌ها در اسناد ارائه‌کننده این اصول تعریف نشده است؛ در نتیجه کاربرد مناسب این اصول در تهیه و اجرای برنامه ملی جنگل مشخص نشده است. با توجه به این شرایط کشورها در تهیه برنامه ملی جنگل در مرحله نخست اقدام به بررسی، تعریف و مفهوم‌سازی^۱ این اصول می‌نمایند. از جمله این اقدامات، برگزاری یک سمینار بین‌المللی در زمینه فرموله کردن و مفهوم‌سازی برنامه ملی جنگل در دانشگاه فرایبورگ آلمان در سال ۱۹۹۸ است که طی آن اسناد و مدارک مرتبط با برنامه ملی جنگل تحلیل و روش فرموله کردن این برنامه مورد بحث قرار گرفت. در این سمینار اصول برنامه ملی جنگل به‌عنوان یکی از مهمترین موضوع‌های مرتبط با تهیه برنامه ملی جنگل تشخیص داده شد و بر توجه به این اصول در برنامه ملی جنگل تأکید شد (۱۰).

براساس تعاریف، اصول برنامه ملی جنگل در واقع مفاهیم بنیادین مدیریت پایدار جنگل هستند که فرآیندهای یک سیستم مدیریتی را کنترل می‌کنند تا منتج به تحقق پایداری در استفاده از منابع جنگلی شود. به‌عبارت دیگر جایگاه و کارکرد اصول در یک سیستم مدیریتی هدایت فعالیت‌ها و هدف‌گذاری‌ها در راستای مدیریت پایدار جنگل است. در نتیجه لازم است این مفاهیم در روابط و چارچوب‌های سازمانی تعریف شوند. آنچه که دستیابی به این هدف را ممکن می‌سازد تحلیل سازمان و تعیین ساختارها و فرآیندهای آن است. این هدف به جهت ماهیت بنیادین اصول و مبانی جنگل و براساس رویکردهای نوین مدیریت منابع جنگلی در قالب استفاده از روش مدیریت فرآیندی^۲ ممکن می‌شود. به‌عبارت دیگر این روش امکان تحلیل سازمان‌ها از جنبه‌های ساختاری و فرآیندی را فراهم می‌کند (۸، ۹). با توجه به این‌که رویکرد برنامه ملی جنگل حل مسائل در سطوح بخش و فرابخش جنگل است، در نتیجه لازم است این مفاهیم و اصول به شکل ساختارها و فرآیندها در قوانین تعریف و نهادینه^۳ شود. از اینرو بررسی محتوای سیاست‌ها و قوانین با استفاده از چارچوب‌های روش مدیریت فرآیندی امکان شناخت و تحلیل ساختارها و فرآیندها را فراهم می‌سازد.

-
- 1- Conceptualization
 - 2- Process Management
 - 3- Institutionalization

بر این اساس این تحقیق با هدف بررسی وضعیت نهادینه شدن اصول و مبانی برنامه ملی جنگل به عنوان پشتیبان‌های بنیادین این برنامه تعریف شد تا به این پرسش پاسخ داده شود که آیا در حال حاضر اصول برنامه ملی جنگل در قوانین کشور نهادینه شده است؟

مواد و روش‌ها

اصول و مبانی مورد بررسی با توجه به اصول معرفی شده هیات بین دولتی جنگل به کمیسیون توسعه پایدار سازمان ملل انتخاب گردید. اصول موردنظر شامل اصول مشارکت، حقوق مرتبط با منابع جنگلی، آموزش و اطلاع‌رسانی، تمرکززدایی و تأمین مالی به همراه مفاهیم بنیادین دیگری تحت عنوان مبانی برنامه ملی جنگل شامل آمایش سرزمین، ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی و ارزش‌گذاری منابع جنگلی مورد بررسی قرار گرفت. مواد تحقیق شامل سیاست‌های کلان کشور (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، سیاست‌های کلی نظام در بخش منابع طبیعی (۱۳۷۹/۱۱/۳)، سیاست‌های کلی محیط‌زیست (۱۳۹۴/۸/۲۶)، برنامه‌های پنج ساله توسعه کشور (برنامه‌های اول، دوم، سوم، چهارم و پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) و قوانین مجلس و مصوبات هیأت دولت (تصویب‌نامه هیات دولت (۸ حوت ۱۳۰۳)، تصویب‌نامه هیات وزیران، شماره ۱۲۹۳ (۱۳۱۱/۳/۸)، قانون مجلس شورای ملی راجع به جنگل‌ها (۱۳۲۱/۱۰/۱۷)، تصویب‌نامه هیأت وزیران برای بنگاه جنگل‌ها (۱۳۲۷/۱۲/۲۴)، قانون جنگل‌ها و مراتع کشور (۱۳۳۸/۶/۲۸)، قانون ملی شدن جنگل‌های کشور مصوبه هیأت وزیران (۱۳۴۱/۱۰/۲۷)، قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع (۱۳۴۶/۵/۲۵)، قانون تشکیل وزارت منابع طبیعی (۱۳۴۶/۹/۲۷)، قانون تجدید تشکیلات و تعیین وظایف سازمان‌های وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و انحلال وزارت منابع طبیعی (۱۳۵۰/۱۱/۱۲)، قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (۱۳۵۳/۳/۲۸)، قانون تشکیل وزارت جهاد سازندگی (۱۳۶۲/۹/۸)، قانون تفکیک وظایف وزارتخانه‌های کشاورزی و جهاد سازندگی (۱۳۶۹/۶/۱۱)، قانون حفظ و حمایت از منابع طبیعی و ذخایر جنگلی کشور (۱۳۷۱/۷/۵)، قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۸۱/۴/۲)، قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی (۱۳۸۹/۴/۲۳)، برنامه بهینه‌سازی پایش، حفظ، بهره‌برداری و مدیریت جنگل‌های کشور (۱۳۹۲/۹/۲۷)) است که عناصر مربوط به هر اصل در این قوانین براساس دیدگاه

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

مدیریت فرآیندی، مبتنی بر ساختار و فرآیند، با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا^۱ مطابق با جدول ۱ استخراج و به روش کیفی تحلیل گردید (۸، ۹).

جدول ۱- عناصر قانونی و اقدامات مرتبط با اصول و مبانی مورد بررسی در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین.

Table 1. Legal elements and actions related to principles and bases Assessed in policies, programmes and laws.

اقدامات Actions	عناصر Elements	
تعیین واحد	ایجاد واحد (Unit definition)	ساختار (Structure)
تعیین واحدهای مرتبط و دارای تعامل	تعیین ارتباطات (Relations determination)	
تعیین اهداف، تدوین راهبردها، ترسیم خط مشی‌ها	برنامه‌ریزی (Planning)	
تعیین فرآیندها	ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
تعیین شاخص‌ها	پایش و کنترل (Monitoring and Control)	

نتایج و بحث

نتیجه تحقیق شامل عناصر استخراج شده از مواد قانونی در دو بخش اصول و مبانی در جداول ۲ تا ۹ ارائه شده‌اند.

۱- بخش اول شامل عناصر قانونی مربوط به اصول برنامه ملی جنگل شامل مشارکت، حقوق مالکیت و ارتفاق در منابع جنگلی، آموزش و اطلاع‌رسانی، تمرکززدایی و تأمین مالی است.

۱-۱- مشارکت: هدف اصلی برنامه ملی جنگل افزایش مشارکت تمام ذینفعان و اثرگذاران در مدیریت جنگل است. مشارکت به‌عنوان یک اصل اساسی در مدیریت پایدار جنگل مشتمل بر توجه به حقوق ذینفعان و ظرفیت‌سازی برای دستیابی به توسعه پایدار است. عناصر قانونی مربوط به مشارکت در مدیریت منابع طبیعی مطابق جدول ۲ در قوانین بیان شده است.

1- Content Analysis

سعید قاسمی قوچقار و همکاران

جدول ۲- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد اصل مشارکت.
Table 2. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about participation.

مشارکت و مشخصه آن Participation	
ایجاد واحدها (Unit definition)	- سازماندهی جامعه روستایی از طریق تعاونی‌های تولیدی کشاورزی و دامداری و صنایع روستایی
تعیین ارتباطات (Relation determination)	- مشارکت تولیدکنندگان در تشکیل صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی توسط وزارت جهاد کشاورزی
برنامه‌ریزی (Planning)	- برخورداری جامعه از روحیه تعاون، - جلب مشارکت مردم در احیاء، حفاظت و بهره‌برداری از منابع طبیعی، - اتکاء به آراء عمومی در اداره امور کشور، - استواری نظام اقتصادی بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی، - ایجاد تعادل در بخش‌های اقتصادی (دولتی، تعاونی و خصوصی) از طریق مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، - نهادینه کردن مشارکت مردم در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و اجراء، - گسترش مشارکت شوراهای روستایی و بسیج محلی، - بهره‌گیری از قابلیت‌های مناطق روستایی کشور، - توسعه مشارکت عامه مردم در فعالیت‌های اقتصادی، - اولویت دادن به بخش تعاونی در انتقال فعالیت‌ها و کاهش تصدی‌های بخش دولتی اقتصاد به غیر دولتی، - توسعه حیطه فعالیت بخش تعاونی در چارچوب بند ۴۷ سیاست‌های کلی برنامه چهارم، - تسهیل فرآیند دستیابی تعاونی‌ها به بازارها، - توسعه مشارکت مردم در امور کشور، - انجام امور حاکمیتی توسط دستگاه‌های دولتی و عنداللزوم با جلب مشارکت مردم، - انجام وظایف زیربنایی دولت توسط بخش غیردولتی، - واگذاری وظایف مربوط به تصدی‌های اقتصادی دولت با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی به بخش غیردولتی، - تقویت روحیه مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی، - ایجاد زمینه‌های مناسب برای مشارکت مؤثر مردم در امور کشور با اصلاح سازمان و مدیریت اجرایی و قضایی کشور
فرآیند (Process)	- تنظیم برنامه‌ها براساس گسترش مشارکت شوراهای روستایی و بسیج محلی، - اجرای برنامه‌ها براساس اولویت آمایشی شامل تأکید بر افزایش بهره‌برداری از قابلیت‌های مناطق روستایی، - اصلاح نظام برنامه‌ریزی توسعه روستایی با تأکید بر محلی نمودن فرآیند آن، - تهیه و تصویب برنامه توسعه بخش تعاون با رویکرد توسعه مشارکت عامه مردم، - صدور پروانه بهره‌برداری از منابع جنگلی برای اشخاص حقیقی یا حقوقی، - واگذاری بهره‌برداری از منابع جنگلی با انعقاد قرارداد به اشخاص، - در اختیار قراردادن حق بهره‌برداری یا حق انتفاع از عرصه‌های منابع ملی شده و اراضی دولتی در قالب طرح به متقاضیان واجد شرایط، - استفاده از توان و سرمایه‌های بخش‌های غیردولتی نسبت به احیاء و توسعه درختکاری مثمر و غیرمثمر و بوستان‌های جنگلی و زراعت چوب، - واگذاری برخی از پروژه‌ها توسط بانک‌های غیردولتی و موسسات مالی اعتباری خصوصی به متقاضیان
پایش و کنترل (Monitoring and Control)	- تقویت مشارکت مردم برای نظارت بر اجرای برنامه از طریق حمایت از تشکلهای تخصصی

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

۱-۱-۱- حقوق مالکیت و ارتفاق: در زمینه حقوق ذینفعان در منابع جنگلی موضوع مالکیت و حقوق ارتفاق مطرح است. این حقوق یکی از موضوع‌هایی است که در مدیریت پایدار منابع جنگلی در قوانین مطابق جدول ۳ مورد توجه قرار گرفته است.

جدول ۳- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد اصل حقوق مالکیت و ارتفاق.

Table 3. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about customary rights.

حقوق مالکیت و ارتفاق Customary Rights	
ایجاد واحدها (Unit definition)	ساختار (Structure)
تعیین ارتباطات (Relation determination)	
برنامه‌ریزی (Planning)	
ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
پایش و کنترل (Monitoring and Control)	

۱-۱-۲- ظرفیت‌سازی: در توسعه مشارکت، ظرفیت‌سازی نقش مهم و سازنده‌ای دارد. در ظرفیت‌سازی بر آموزش و اطلاع‌رسانی، تمرکززدایی و تأمین مالی تأکید می‌شود.

۱-۱-۲-۱- آموزش و اطلاع‌رسانی: سیاست‌ها و قوانین در زمینه آموزش و اطلاع‌رسانی به‌عنوان یکی از زمینه‌هایی است که در قوانین مطابق جدول ۴ اشاره شده است.

سعید قاسمی قوچقار و همکاران

جدول ۴- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد اصل آموزش و اطلاع‌رسانی.

Table 4. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about education.

آموزش و اطلاع‌رسانی	
Education	
<p>- تأسیس شرکت‌های مهندسی و خدمات مشاوره فنی، اجرایی و مدیریتی برای ارائه خدمات مشاوره‌ای توسط سازمان‌های نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، - ایجاد گروه دانش، ترویج و توسعه بخش کشاورزی و منابع طبیعی توسط صدا و سیما، - ایجاد پایگاه اطلاعاتی تولیدکنندگان بخش کشاورزی، - ایجاد شبکه مدیریت دانش و اطلاعات کشاورزی و روستایی برای ارائه خدمات علمی، آموزشی، فنی و ترویجی</p>	<p>ایجاد واحدها (Unit definition)</p>
<p>- نظارت بر انطباق عملکرد مراکز دارای مجوز از سازمان نظام مهندسی توسط وزارت جهاد کشاورزی، - گسترش آموزش عمومی و تخصصی محیط‌زیست در کلیه واحدهای آموزشی و مراکز آموزش عالی توسط دولت، - ایجاد نظام اطلاعات زیست محیطی کشور توسط سازمان حفاظت محیط زیست، - اجرای برنامه‌های آموزشی توسط دستگاه‌های ذیربط، رسانه‌های دولتی و صدا و سیما، - همکاری دستگاه‌های ذیربط در تدوین و اجرای نظام اطلاعات زیست محیطی کشور</p>	<p>ساختار (Structure)</p>
<p>- برخورداری جامعه از دانش پیشرفته، - تقویت آموزش و نظام اطلاع‌رسانی، - بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها توسط دولت، - تنظیم و اجرای برنامه آموزشی توسط سازمان حفاظت محیط زیست، - افزایش کمی و کیفی تولید و پخش برنامه‌ها در زمینه آموزش‌های مستقیم</p>	<p>تعیین ارتباطات (Relation determination)</p>
<p>- تعلیم و تربیت کارمندان فنی برای امور جنگل، - اعلان اصول علمی و فنی نحوه بهره‌برداری از جنگل‌ها، - صدور مجوز تأسیس شرکت‌های مهندسی و خدمات مشاوره فنی، اجرایی و مدیریتی برای ارائه خدمات مشاوره‌ای توسط سازمان‌های نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، - گسترش آموزش و ترویج با استفاده از خدمات فنی بخش خصوصی و تعاونی توسط دولت</p>	<p>برنامه‌ریزی (Planning)</p>
<p>ایجاد فرآیند (Process definition)</p>	<p>فرآیند (Process)</p>
<p>پایش و کنترل (Monitoring and Control)</p>	

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

۱-۲-۱-۲- تمرکززدایی: اصل تمرکززدایی به‌عنوان یکی از اصول در سیاست‌های دولت برای دستیابی به مدیریت پایدار منابع طبیعی و جنگلی مطابق جدول ۵ مورد توجه قرار گرفته است.

جدول ۵- عناصر قانونی تعریف‌کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد اصل تمرکززدایی.

Table 5. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about decentralization.

تمرکززدایی Decentralization	
ایجاد واحدها (Unit definition)	ساختار (Structure)
- تشکیل واحد سازمانی مناسب برای تقویت و حمایت از بخش غیردولتی	
تعیین ارتباطات (Relation determination)	فرآیند (Process)
- جامعه با ویژگی مردم‌سالاری دینی، - کاهش تصدی اجرایی دولت، - تکلیف دولت بر ساماندهی سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اقدامات لازم جهت کنترل و کاهش تخریب جنگل‌ها و مراتع کشور از طریق بکارگیری بخش‌های غیردولتی، - تکلیف دولت نسبت به احیاء و توسعه درختکاری متمرکز و غیر متمرکز و بوستان‌های جنگلی و زراعت چوب با استفاده از توان و سرمایه‌های بخش‌های غیردولتی، - جهت‌گیری در تقویت وظایف راهبردی و نظارتی و کاهش وظایف اجرایی و تصدی و واگذاری آنها به بخش غیردولتی، - خصوصی‌سازی و توانمندسازی بخش غیردولتی در توسعه کشور، - انجام وظایف زیربنایی دولت با مدیریت، حمایت و نظارت دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی توسط بخش غیردولتی، - کمک به ایجاد، توسعه و قانونمندی نهادهای غیردولتی لازم به منظور توسعه بخش خصوصی و تعاونی و جلب مشارکت تشکلهای غیردولتی و سایر بخش‌های جامعه در اداره امور کشور، - کاهش سالانه حداقل ۳٪ از تصدی‌های دستگاه‌های اجرایی دولت، - رعایت اصل عدم تمرکز در توزیع وظایف ملی و استانی، - اعمال سیاست‌های عدم تمرکز و واگذاری امور به مردم در رابطه با تعیین تشکیلات کلان دولت، - واگذاری امور عمومی و خدمات اجتماعی، تولید، اشتغال، تجارت، تحقیقات و نگهداری و بهره‌برداری از تاسیسات زیر بنایی و عمومی به بخش‌های خصوصی و تعاونی جهت جلب بیشتر مشارکت آنها، - تدوین حدود وظایف دولت در اعمال حاکمیت و تصدی و کاهش وظایف تصدی تا حد ضرورت، - بازنگری در سازمان دولت با انتقال اختیارات لازم و مکفی به مسئولین محلی	

- واگذاری فعالیت‌های اقتصادی دولت به بخش‌های تعاونی، خصوصی و عمومی غیردولتی، - صدور مجوز تاسیس شرکت‌های مهندسی و خدمات مشاوره فنی، اجرایی، مدیریتی، مالی و بیمه، اقتصادی، بازرگانی و کشاورزی توسط سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، - واگذاری وظایف تصدی‌گری دولت در خصوص امور اجرایی، آموزشی، ترویجی و بیمه‌گری، - در اختیار قرار دادن حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع از عرصه‌های مستعد منابع ملی شده و اراضی دولتی واقع در حریم شهرها، شهرک‌ها و شهرهای جدید و همچنین بهره‌برداری همگن دیگر نظیر فعالیت‌های طبیعت‌گردی، توسعه کشت گیاهان دارویی و صنعتی در قالب طرح‌های مصوب به متقاضیان واجد شرایط توسط دولت، - واگذاری کلیه واحدها، موسسات و شرکت‌های وابسته تحت پوشش وزارت جهاد کشاورزی، - واگذاری مدیریت، احداث و نگهداری، توسعه و بهره‌برداری پارک‌های جنگلی، مراتع قابل درختکاری، نهالستان‌های متروکه و اراضی واقع در کاربری‌های سبز و کمربند سبز شهرها به شهرداری‌ها، - مشارکت با بخش غیردولتی از طریق اجاره و واگذاری امکانات و تجهیزات و منابع فیزیکی در خصوص وظایف امور تصدی، - واگذاری مدیریت بخشی از واحدهای دولتی به بخش غیردولتی در خصوص وظایف امور تصدی، - واگذاری وظایف مربوط به تصدی‌های اقتصادی دولت با رعایت اصل ۴۴ قانون اساسی به بخش غیر دولتی، - طراحی تشکیلات کلان دستگاه‌های اجرایی و وزارتخانه‌ها با هدف برطرف کردن تمرکز امور، - تهیه طرح‌های تقویت تشکل‌های مردمی، سازمان‌های غیردولتی و محلی با هدف زمینه‌سازی برای واگذاری اعمال تصدی، - تقویت نظارت‌های سازمان یافته مردمی بر فعالیت‌های دستگاه‌های دولتی، - جداسازی بودجه‌های استانی از درآمدهای ملی، - جداسازی طرح‌های استانی از طرح‌های ملی، - انتقال وظایف اجرایی کلیه وزارتخانه‌ها، موسسات و شرکت‌های دولتی به واحدهای استانی و تقویت واحدهای ستادی در حوزه مرکزی، - رفع انحصارات موجود در قوانین و مقررات موضوعه در جهت مشارکت عمومی و بهسازی نظام اداری و اجرایی کشور در تقلیل حجم تصدی دولت

ایجاد فرآیند
(Process
definition)

پایش و کنترل
(Monitoring
and Control)

۱-۱-۲-۳- تأمین مالی: تأمین مالی به‌عنوان یکی از اصول ظرفیت‌ساز برای توسعه پایدار بخش جنگل و منابع طبیعی است که در قوانین به‌ترتیب جدول ۶ مورد توجه می‌باشد.

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

جدول ۶- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد اصل تأمین مالی.

Table 6. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about financing.

تأمین مالی Financing		
<p>- تشکیل صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی توسط وزارت جهاد کشاورزی با مشارکت تولیدکنندگان، - تأسیس صندوق ملی محیط زیست وابسته به سازمان حفاظت محیط زیست، - تشکیل واحد سازمانی مناسب در زمینه ایجاد تسهیلات در کلیه وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مستقل دولتی برای تقویت و حمایت از بخش‌های غیردولتی</p>	ایجاد واحدها (Unit definition)	ساختار (Structure)
	تعیین ارتباطات (Relation determination)	
<p>- ارتقای ظرفیت و توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی، - تأمین شرایط و امکانات کار برای همه، - اجازه دولت بر حمایت مالی و تشویق توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌های تولید، - حمایت مالی و حقوقی و تنظیم سیاست‌های تشویقی دولت در جهت تبدیل فعالیت‌های غیرمتشکل اقتصادی خانوار به واحدهای متشکل، - حمایت مالی دولت از بخش غیردولتی در زمینه آموزش، کارآفرینی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و علمی کاربردی</p>	برنامه‌ریزی (Planning)	
<p>- تأمین بودجه طرح‌های بخش آب و کشاورزی در زمینه آب و خاک و امور زیربنایی و منابع طبیعی از سرجمع اعتبارات جذب نشده عمرانی کشور، - مستثنی ساختن وجوه دریافتی از مردم برای طرح‌ها تحت عنوان خودیاری از شمول قانون محاسبات و سایر مقررات عمومی، - صرف درآمد حاصل از واریز وجوه مربوط به اجاره بها، فروش و سایر وجوه حاصل از اراضی ملی شده دولتی و خالصه و سایر اراضی متعلق به وزارت کشاورزی جهت احیاء و توسعه همان اراضی و سایر اراضی، - فعال‌تر کردن بخش‌های خصوصی و تعاونی از طریق اصلاح مقررات، ارائه تسهیلات بانکی، تکمیل سرمایه گذاری زیربنایی، توسعه و تسهیل ارتباطات و همچنین ترویج تشکل‌ها و ساختارهای صنعتی، تحقیقاتی و پیمانکاری، - تحت پوشش بیمه قرار دادن ۱۰ درصد سرمایه‌گذاری طرح‌های جنگلداری، مرتعداری و آبخیزداری مردمی توسط دولت، - پرداخت قسمتی از سود تسهیلات اعطایی به سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و تعاونی‌های تولید، روستایی، عشایری و بهره‌برداران از منابع طبیعی توسط دولت، - تلقی کمک‌های مالی اشخاص حقیقی و حقوقی به سازمان‌های غیر دولتی حامی محیط‌زیست و منابع طبیعی به‌عنوان هزینه قابل قبول، - منظور نمودن اعتبارات طرح‌های منابع طبیعی (جنگل، مرتع، بیابان و آبخیزداری) در بودجه سالانه وزارتخانه ذیربط، - حمایت مالی دولت از طریق اعطاء تسهیلات، وجوه اداره شده، یارانه سود و کارمزد جهت توسعه اشتغال خانوارهای روستایی و عشایری</p>	ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
	پایش و کنترل (Monitoring and Control)	

سعید قاسمی قوچقار و همکاران

۲- بخش دوم عناصر قانونی مربوط به مبانی برنامه ملی جنگل شامل آمایش سرزمین، ارزیابی پیامدهای زیست محیطی و ارزش گذاری منابع جنگلی می‌باشد.

۲-۱- آمایش سرزمین: عناصر قانونی در زمینه آمایش سرزمین مطابق جدول ۷ در قوانین بیان شده است.

جدول ۷- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد آمایش سرزمین.

Table 7. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about land use planning.

آمایش سرزمین		
Land use Planning		
ایجاد نهادهای هماهنگ‌کننده در سطح فرااستانی به منظور هماهنگی در امور عمرانی و توسعه‌ای بین استانی از دیدگاه آمایش سرزمین توسط دولت، - تشکیل شورای آمایش سرزمین به منظور هماهنگی و نظارت بر تهیه و اجرای برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمینی توسط معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور	ایجاد واحدها (Unit definition)	ساختار (Structure)
اجرای برنامه‌های آمایشی توسط سازمان مدیریت و برنامه در برنامه‌ریزی کشور با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط، - تنظیم برنامه‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرایی در جهت تحقق جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین	تعیین ارتباطات (Relation determination)	
حفاظت و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی براساس استعداد آن، - آمایش سرزمین بر مبنای مزیت‌های نسبی مناطق، - هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد، - سازماندهی فضایی و توزیع جمعیت و فعالیت‌ها متناسب با مزیت‌های نسبی هر منطقه، - تجهیز کانون‌های توسعه بنا به ملاحظات زیست محیطی، - انجام کلیه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در طول برنامه دوم با رعایت ملاحظات زیست محیطی، - بهره‌برداری از منابع طبیعی براساس توان بالقوه محیط زیست و ظرفیت قابل تحمل محیط	برنامه‌ریزی (Planning)	
اجرای سند ملی آمایش سرزمین از ابتدای برنامه چهارم مشتمل بر سه سطح کلان، بخشی و استانی توسط دولت، - مرجع قرار دادن اسناد ملی آمایش سرزمین در هماهنگی‌های بین بخشی، بین منطقه‌ای و بخشی - منطقه‌ای برای تصمیم‌گیری‌های اجرایی، - تعیین سیاست‌های تشویقی و بازدارنده برای برنامه‌ها و اقدام‌ها و سرمایه گذاری‌های بخش عمومی و غیردولتی در راستای تحقق جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین، - تعیین مناطق چهارگانه زیست محیطی تحت عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده و تصویب حدود دقیق این مناطق توسط شورای عالی حفاظت محیط زیست	ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
به هنگام نمودن سند ملی آمایش سرزمین متناسب با تحولات جهانی، منطقه‌ای، علمی و فنی	پایش و کنترل (Monitoring and Control)	

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

۲-۲- ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی: عناصر قانونی مربوط به ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی مطابق جدول ۸ در قوانین بیان شده است.

جدول ۸- عناصر قانونی تعریف‌کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی.

Table 8. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about environmental impact assessment.

ارزیابی پیامدهای زیست‌محیطی Environmental Impact Assessment	
ایجاد واحدها (Unit definition)	ساختار (Structure)
- تعیین شورای عالی حفاظت محیط زیست به عنوان نهاد ملی مسئول ارزیابی راهبردی محیطی طرح‌ها و برنامه‌های توسعه ملی - موضوعی، - تعیین شورای هماهنگی توسعه منطقه‌ای به عنوان مسئول ارزیابی راهبردی محیطی برنامه‌های توسعه منطقه‌ای، - تفویض وظایف شورای عالی حفاظت محیط زیست توسط شورای عالی اداری به واحدهای استانی سازمان حفاظت محیط زیست	
تعیین ارتباطات (Relation determination)	
- ایجاد نظام اطلاعات زیست محیطی کشور در سطوح منطقه‌ای، ملی و استانی تا پایان سال اول برنامه پنجم توسعه توسط سازمان حفاظت محیط زیست	
برنامه‌ریزی (Planning)	
- ممنوعیت فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که همراه با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیر قابل جبران است، - کلیه فعالیت‌های اقتصادی اجتماعی در طول برنامه دوم بایستی همراه با رعایت ملاحظات زیست محیطی صورت گیرد، - هر گونه فعالیت صنعتی و معدنی در چارچوب ضوابط استانداردهای زیست محیطی انجام شود، - الزام واحدهای تولیدی برای تطبیق مشخصات فنی خود با ضوابط زیست محیطی و کاهش آلودگی، - تدوین «نظام ارزیابی راهبردی محیطی» در سطوح ملی، منطقه‌ای و موضوعی	
ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
- انجام ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ و تولیدی و خدماتی قبل از اجرا، - مبادله موافقتنامه طرح‌های عمرانی انتفاعی و غیرانتفاعی پس از انجام مطالعه توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، - استفاده از تسهیلات مالی خارجی در مورد طرح‌های مورد تایید و دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی و رعایت شرایط زیست محیطی در اجرای هر یک از طرح‌ها، - ارزیابی زیست محیطی کلیه طرح‌ها و پروژه‌های بزرگ تولیدی و خدماتی پیش از اجرا و در مرحله انجام مطالعات امکان‌سنجی و مکان‌یابی براساس ضوابط پیشنهادی شورای حفاظت محیط زیست و مصوب هیات وزیران، - احداث کارخانجات، کارگاه‌های جدید، نیروگاه‌ها، پالایشگاه‌ها، پتروشیمی، صنایع نظامی، فرودگاه‌ها، و ... موکول به رعایت ضوابط و معیارهای سازمان حفاظت محیط زیست، - استقرار صنایع با رعایت ضوابط عمومی و قوانین و مقررات زیست محیطی، - تعیین طرح‌های جنگلداری بزرگ به عنوان طرح‌های عمرانی مشمول ارزیابی اثرات زیست محیطی	
پایش و کنترل (Monitoring and Control)	
- تدوین ضوابط و استانداردها، معیارها و شاخص‌های لازم زیست محیطی، - تعیین الگوی تهیه گزارش‌های زیست محیطی	

سعید قاسمی فوجقار و همکاران

۲-۳- ارزش گذاری منابع جنگلی: عناصر قانونی مربوط به ارزش گذاری منابع جنگلی مطابق جدول ۹ در قوانین بیان شده است.

جدول ۹- عناصر قانونی تعریف کننده ساختار و فرآیند موجود در سیاست‌ها، برنامه‌ها و قوانین در مورد ارزش گذاری منابع جنگلی.

Table 9. Legal elements for structure and process defining in policies, programmes and laws about valuation and accounting of forest products and services.

ارزش‌گذاری منابع جنگلی		
Valuation and Accounting of Forest Products and Services		
	ایجاد واحدها (Unit definition)	
- همکاری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی با سازمان حفاظت محیط زیست در برآورد ارزش‌های اقتصادی منابع طبیعی و زیست محیطی و هزینه‌های ناشی از آلودگی و تخریب محیط زیست	تعیین ارتباطات (Relation determination)	ساختار (Structure)
- تهیه دستورالعمل برآورد ارزش‌های اقتصادی منابع طبیعی و زیست محیطی و هزینه‌های ناشی از آلودگی و تخریب محیط زیست در فرآیند توسعه، - ملاک عمل قرار دادن ارزش اقتصادی منابع طبیعی، هزینه‌ها و منافع اجتماعی طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی، توسعه‌ای در مطالعات امکان‌سنجی طرح‌ها	برنامه‌ریزی (Planning)	
- محاسبه ارزش‌های اقتصادی منابع طبیعی و زیست محیطی و هزینه ناشی از آلودگی و تخریب محیط زیست در فرآیند توسعه در حساب‌های ملی، - وارد کردن خسارات وارده به جنگل‌ها و عرصه و اعیانی منابع طبیعی در محاسبات اقتصادی و منظور نمودن هزینه‌های امکان‌سنجی اجرای طرح و درج آن در بودجه سنواتی	ایجاد فرآیند (Process definition)	فرآیند (Process)
	پایش و کنترل (Monitoring and Control)	

برنامه ملی جنگل به عنوان یک برنامه راهبردی برای مدیریت منابع جنگلی شامل راهبردها و اقدامات لازم برای دستیابی به اهداف موردنظر در هر کشور است. تحقق هر یک از اهداف با اجرای اقدامات راهبردی که در راستای اصول این برنامه است ممکن می‌شود. پشتوانه این اصول قوانین وضع شده است که فضای قانونی لازم را از لحاظ ساختاری و فرآیندی فراهم می‌کند. بررسی مواد قانونی

مرتبط با اصول و مبانی برنامه ملی جنگل از لحاظ عناصر ساختاری و فرآیندی این امکان را بوجود آورد که تمام روندهای موجود در قانون‌گذاری‌ها به‌طور جامع شناخته شود تا ضمن تقویت قوانین و جلوگیری از تکرار وضع قوانین مکرر، چارچوب‌های پشتیبان برای هر یک از سیاست‌ها و راهبردهای انتخابی در برنامه ملی جنگل فراهم شود. این نوع از تحلیل محتوای قوانین یعنی تحلیل بر مبنای ساختارها و فرآیندهای تعریف شده در قوانین بر مبنای نگرش تحلیل سیستمی سیاست‌ها، قوانین و چارچوب‌های مدیریت جنگل است. این نوع بررسی امکان ارزیابی نهادینه شدن مفاهیم بنیادین در قوانین به عنوان یکی از تأکیدهای مدیریت پایدار جنگل را ممکن می‌سازد (۷، ۱۱) که در تهیه برنامه ملی جنگل به عنوان بخشی از مطالعات لازم است (۱، ۵، ۶).

در بررسی اصول و مبانی برنامه ملی جنگل و تحلیل آنها، دو فرآیند موجود در بخش جنگل شامل فرآیند مدیریت امور توسعه جوامع محلی و فرآیند مدیریت اقدامات توسعه‌ای و عمرانی که هر دو در یک فرآیند مدیریتی کلی‌تر یعنی فرآیند توسعه پایدار جامعه باید در نظر گرفته شود. اصول و مبانی برنامه ملی جنگل در واقع کنترل‌کننده جریان پایدار توسعه پایدار جامعه هستند. بر اساس تعاریف، مهمترین ویژگی برنامه ملی جنگل افزایش مشارکت ذینفعان در مدیریت منابع جنگلی است که با به رسمیت شناختن حقوق ذینفعان آغاز می‌شود و با انجام اقدامات ظرفیت‌ساز شامل آموزش و اطلاع رسانی، تمرکززدایی و تأمین مالی کامل می‌شود. این اصول مربوط به فرآیند توسعه جوامع محلی هستند. اصول کنترل‌کننده فرآیند دوم یعنی فرآیند کنترل اقدامات توسعه‌ای و عمرانی به نام مبانی شامل آمایش سرزمین، ارزیابی پیامدهای زیست محیطی و ارزش‌گذاری منابع جنگلی هستند که با اصول کنترل‌کننده فرآیند اول در راستای تحقق فرآیند کلی‌تر یعنی فرآیند توسعه پایدار جامعه با یکدیگر در تعامل هستند.

در بررسی نهادینه شدن اصول و مبانی برنامه ملی جنگل ضمن توجه به وجود قوانین زمینه‌ساز برای اصول و مبانی مذکور باید به فرآیندهای سه‌گانه بیان شده نیز توجه نمود و تحلیل‌ها بر اساس این فرآیندها انجام شود. به عبارت دیگر باید به ارتباطات و کارکرد یکپارچه ساختارها و فرآیندهای تعریف شده مرتبط با اصول و مبانی توجه شود. بر اساس بررسی سیاست‌ها و قوانین، دید شد که ساختارها و فرآیندهای کلی لازم برای پشتیبانی از اصول و مبانی جهت اجرای برنامه ملی جنگل در قوانین کشور تعریف شده است. در حالی که بررسی و تحلیل وجود ساختارها و ارتباطات فرآیندی در

سطوح خرد نیازمند بررسی مقررات و دستورالعمل‌های سازمان‌ها و واحدهای بخش و فرابخش جنگل است که خارج از محدوده بررسی این تحقیق است.

بر اساس تفکیک عناصر قانونی در چارچوب روش تحقیق این مطالعه ساختارها و فرآیندهای کلی و جهت‌گیری‌های اصلی مدیریت کلان در زمینه اصول و مبانی مذکور مشخص شد. همچنین نتایج این تفکیک و تحلیل نشان داد که زمینه‌های قانونی برای توسعه اهداف و پیاده‌سازی راهبردها وجود دارد.

نتیجه‌گیری کلی

این تحقیق با هدف بررسی چارچوب‌های قانونی لازم برای پشتیبانی از راهبردهای برنامه ملی جنگل با عنوان نهادینه‌سازی اصول و مبانی برنامه مذکور انجام شد. هدف نخست توجه دادن به اهمیت پشتوانه‌سازی قانونی برای راهبردهای برنامه ملی جنگل است. هدف بعدی مشخص ساختن اولویت‌های اصول و مبانی در دستیابی به مدیریت پایدار جنگل و نهایتاً توجه دادن به فراهم ساختن زمینه‌های ساختاری و فرآیندی لازم برای دستیابی به هدف برنامه‌ریزی و اجرای مشارکتی برنامه ملی جنگل برای تحقق مدیریت پایدار منابع جنگلی است.

منابع

1. Boon, T., Boswald, K., Egestad, P., Hanewinkel, M., Hogl, K., Luckge, F.J., Pregernig, M., Schaz, H., Schraml, U., and Statz, J. 1999. Conceptualizing natural forest programmes from a theoretical point of view, 253-289. In: Gluck, P., Gerhard, O., Schanz, H., Volz, K.R., (Eds.). Formulation and Implementation of National Forest Programmes, European Forest Institute Proceedings, Finland, No. 30, Volume I., 296p.
2. Egestad, P.S. 1999. National forest programmes in clear terms, 11-23. In: Gluck, P., Gerhard, O., Schanz, H., Volz, K.R., (Eds.). Formulation and Implementation of National Forest Programmes, European Forest Institute Proceedings, Finland, No. 30, Volume I., 296p.
3. FAO, 2006. Understanding national forest programmes, Guidance for practitioners, National Forest Programme Facility. FAO, Rome.
4. FAO, 2013. Ten years of NFP Facility (2002-2012), National Forest Programme Facility. FAO, Rome.
5. Geller, S., and Owino, F. 2002. Qualitative Assessment of National Forest Programmes, Executive Summary. LTS International.
6. Gluck, P., Gerhard, O., Schanz, H., and Volz, K.R. 1999. Preface, 5-8, In: Gluck, P., Gerhard, O., Schanz, H., Volz, K.R., (Eds.). Formulation and

نشریه پژوهش‌های علوم و فناوری چوب و جنگل جلد (۲۳)، ویژه‌نامه (۱) ۱۳۹۵

- Implementation of National Forest Programmes, European Forest Institute Proceedings, Finland, No. 30, Volume I., 296p.
7. Jafari, M. 2008. An overview on sustainable forest management (SFM), with an introduction to monitoring and evaluation. Poneh Press, Tehran, 182p. (In Persian)
8. Marashi, S.J., Baligh, V., and Ghiyas abadi, A. 2012. System thinking and assessing its effectiveness in society and organization management. 3th ed. Industrial Management Organization, Tehran, 188p. (In Persian)
9. Saghafi, M., and Teymouri, E. 2010. An introduction to process management. Emam Hosein University Press, 287p. (In Persian)
10. Schanz, H. 2002. National forest programmes as discursive institutions. Forest Policy and Economics, 4: 269-279.
11. Shamekhi, T. 2010. Regulations and administration of natural resources (forests and rangelands). University of Tehran Press, 475p. (In Persian)

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

J. of Wood & Forest Science and Technology, Vol. 23 (1), 2016

http://jwfst.gau.ac.ir

Assessment of institutionalization of national forest programme's principles and bases in Iran

***S. Ghasemi Ghochghar¹, N.A. Yarali², A. Jafari³ and
F. Pourasghar Sangachin⁴**

¹Ph.D. Student in Forestry, Faculty of Natural Resources and Earth Sciences, University of Shahrekord, Shahrekord, Iran, ²Associate Prof., Faculty of Natural Resources and Earth Sciences, University of Shahrekord, Shahrekord, Iran,

³Assistant Prof., Faculty of Natural Resources and Earth Sciences, University of Shahrekord, Shahrekord, Iran, ⁴Ph.D. in Environment Management and Programming, Management and Programming Organization, Tehran, Iran

Received: 10/06/2015 ; Accepted: 01/13/2016

Abstract

Background: The National Forest Programme (NFP) as a conceptual and political tool was proposed to achievement of sustainable forest management after approved in 19th session of United Nations General Assembly (UN-GASS) in June 1997. To preparation of an adaptive programme, concepts, necessities and priorities of each country will be attended. This programme consists of policies and strategies for forest management for all national and subnational levels. Principles and bases of NFP are supportive for implementation of policies and strategies that will be achieved by Institutionalization of them in the laws. In this research, Institutionalization of principles and bases of NFP in policies and laws were assessed.

Materials and methods: regards to this aim, national policies, development programmes and laws related to forest management were assessed according to Process Management method by using Context Analysis technique in qualitative research method. By this method, the legal elements of laws that define structures and processes related to NFP's principles and bases consist of participation, customary rights, capacity building, education, decentralization, financing, land-use planning, environmental impact assessment and valuation and accounting of forest products and services extract and assessed.

Results: According to the results, structures and processes related to the NFP's principles and bases were defined and institutionalized in the country's laws.

*Corresponding author: saeedghasemigh@yahoo.com

Participation as the main principle and aim of NFP were defined in national laws and according to this principle, other principles and bases of NFP were defined in the laws. Attention to the public vote in the administration and participation in the planning, decision making, implementation and control by structures in the form of production and economic cooperation, professional enterprises and rural councils were institutionalized in the laws. Based on defined structures and processes for participation, other principles and bases of NFP were defined in the laws.

Conclusion: According to the legal structures and processes defined for NFP's principles and bases, there are legal protection for strategies related to NFP in the national policies and laws.

Keywords: National Forest Programme, Principles and Bases, Policies and Laws, Institutionalization